

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการตอบปัญหาการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษา “กระบวนการการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” มุ่งศึกษาถึงกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง เพื่ออธิบายถึงกระบวนการจัดการ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 24 กลุ่มกิจกรรม ดังนั้นประชากรในการศึกษา คือ กรรมการศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 11 คน, คณะทำงานศูนย์เรียนรู้ และกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

บุคคลเหล่านี้ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหรือเป็นผู้รู้ (Key Informants) ดังนั้น ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จึงประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. กรรมการศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 11 คน
2. คณะทำงานศูนย์เรียนรู้ ซึ่งจะใช้กลุ่มตัวอย่างจากสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เช่น ฝ่ายอาหาร ฝ่ายอาคารสถานที่ ฝ่ายบริการต่าง ๆ อาทิ จัดสื่อการบรรยาย วิทยากร
3. ตัวแทนกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มทำอาหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา “กระบวนการการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” คือ ใช้แนว

คำถามประกอบการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) ใช้แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) ในการจดรายละเอียดหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประจำวัน จากการพูดคุย สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ตลอดการศึกษา และเครื่องมืออื่น ๆ ได้แก่ เครื่องมือช่วยจำ เช่น เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดโน้ต แผนที่หมู่บ้าน ฯลฯ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา “กระบวนการการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์ ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

- ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ และแนวคิดเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้ชุมชน
- เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และบทความต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ศึกษา กิจกรรมการท่องเที่ยว วิถีชีวิต ความเชื่อ
- เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

- การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยกระทำควบคู่ไปกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลแบบเจาะลึกวิธีการนี้ผู้ศึกษาจะเลือกเก็บข้อมูลจากการทดลองอยู่กับครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่พักชุมชนโฮมสเตย์ และร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านในชุมชน
- การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เนื่องจากบางกิจกรรมผู้ศึกษาอาจไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ ซึ่งอาจไม่ได้ข้อมูลเชิงลึก หากแต่ต้องเป็นข้อมูลทั่วไปที่น่าสนใจและสามารถนำมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ได้
- การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในชุมชน เช่น ประวัติชุมชน วิถีชีวิตของชาวบ้าน สถานการณ์ทั่วไปของหมู่บ้าน และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับผู้ศึกษาด้วย

- ใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านต่อกิจกรรมการศึกษาในงานในชุมชน และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา “กระบวนการการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง” ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน และตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าเพียงพอหรือไม่ ทั้งนี้ เป็นการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และนำผลการศึกษามาอธิบายให้เห็นถึงความเข้มแข็งของศูนย์การเรียนรู้บ้านจำรุงในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาโดยชุมชน รวมทั้งสังเคราะห์ภาพรวมการจัดการท่องเที่ยวของบ้านจำรุง

การนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยเครื่องมือต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลเป็นระบบแบ่งหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา และใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผลเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นข้อมูลนั้น และพรรณนาผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์